

mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 13 Februari 1891.

VAN NISSEN TOT PANNERDEN.
VLIELANDER HEIN.
PRINS.
MULLER.
MELVIL VAN LYNDEN.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAP-
PORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling
van hoofdstuk IX der Staatsbegroting voor het dienst-
jaar 1891.

Het onderzoek in de afdeelingen van dit hoofdstuk der
Staatsbegroting heeft de volgende uitkomsten gehad.

§ 1. In eene afdeeling verlangde men van de Regeering
te vernemen in hoeverre zij bereid is mede te werken, zij
het dan ook met steun van derden, tot het bijeenbrengen
van materieel c. a. om het kanaal van Amsterdam naar
zee onder iedere omstandigheid bevaarbaar te houden.

§ 2. Bij kennisneming van het voornemen der Regeering,
in de Memorie van Beantwoording op het Voorloopig Verslag
der Tweede Kamer uiteengezet om in de bestekken de
verplichte verzekering ten laste der aannemers te brengen,
hadden eenige leden daarbij niet zonder bevreemding ge-
lezen, dat de aannemer tevens aansprakelijk zoude
worden gesteld » voor het geval de door hem gekozen
maatschappij niet aan hare verplichtingen voldoen mocht »,
— voor het geval derhalve ook, dat eene maatschappij,
als solide bekend tijdens het sluiten der verzekering,
daarna toch in gebreke bleef.

Men vroeg, welke de grond kon zijn voor het opleggen
eener dergelijke aansprakelijkheid, te rijmen alleen dan,
zoo meende men, als a priori als onomstootelijk moest
worden aangenomen, dat van elk op het werk voorvallend
ongeluk de schuld steeds en per se bij den aannemer lag.

§ 3. Indien, gelijk de Memorie van Beantwoording
opmerkt, de feitelijke toestand der overzetteren een zoo-
danige gebleken is, dat hunne wettelijke regeling » eigen-
aardige moeilijkheden oplevert », waarom dan, aldus werd
gevraagd, niet beproefd aan de gerezen bezwaren te gemoet
te komen door eene wet, die den eigenaar der rivier, den
Staat, de bevoegdheid geeft, om het op zijn eigendom
drukkend zakelijk veerrecht af te koopen, evenals dit den
eigenaar mogelijk is tegenover het jachtrecht, het tiendrecht
en het vischrecht?

§ 4. Tegenover de bij den Minister blijkens de Memorie
van Antwoord bevestigde meening, dat eene algemeene
voorziening omtrent den aanleg en de exploitatie van
stoomtramwegen storend zoude werken op gewestelijke
en gemeente reglementeering, meende men, dat ook voor
eene omgekeerde beschouwing plaats was. Immers wordt
de poging om vanwege de provincie het stuk van den
tramaanleg langs de publieke wegen behoorlijk en afdoend
te regelen, niet inderdaad gestoord door het ontbreken
eener algemeene en hoogst noodige voorziening, de regeling
namelijk van den rechtstoestand onzer publieke wegen?
En ligt daarin niet een spoorslag te meer om die regeling
eindelijk eens krachtig ter hand te nemen?

Artikelen.

11de AFDEELING.

Waterstaat.

Art. 16. *Onderzoek naar den waterstaatkundigen toestand
des lands. (Verbetering der kleine rivieren.)* De hoop werd
geuit, dat, nu de noodige gelden zijn toegestaan voor een
onderzoek, de Minister ook het verder noodige zoude doen
om spoedig tot resultaten te komen.

Voorts werd de vraag gedaan, of het overleg met
Gedeputeerde Staten van Drenthe (Vergadering der Tweede
Kamer van 22 December 1890, *Handelingen*, bladz. 485,
2de kolom) reeds was afgeloopen en het dus mocht ver-
wacht worden, dat de zaak van de Hunze spoedig tot
eene beslissing kome.

Eindelijk had het de aandacht getrokken, dat genoemde
Memorie spreekt van een » algemeen plan » op hetwelk niet
incidenteel moest worden vooruitgelopen. Men vroeg,
wat met dit » algemeene plan » werd bedoeld.

Artt. 57 en 59. *Onderhoud enz. der zee- en oeverwerken
in Friesland, in Groningen.* Met voldoening had men
de eilandvorming op de Wadden gezien, ontstaan door het
weren van zandverstuivingen. Daarom meende men bij
den Minister te moeten aandringen om met de gevolgde
wijze van werken voort te gaan en nog liever om daaraan
ruime uitbreiding te geven.

Art. 119. *Onderhoud enz. van landsgebouwen te 's Gra-
venhage.* Uit het schriftelijk antwoord door den Minister
gegeven op de in het Voorloopig Verslag der Tweede Ka-
mer gedane vraag, werd afgeleid, dat de zaal van Gecom-
mitteerde Raden niet voor de vergaderingen der Provin-
ciale Staten van Zuidholland zal worden ingericht. De
vraag werd gedaan, welke bestemming aan die zaal als-
dan zal gegeven worden, en met welk doel de restauratie
daarvan zal worden ondernomen.

Art. 123. *Jaarwedden enz. Raad van Toezicht op de
spoorwegen.*

§ 1. De tegenwoordige wijze van exploitatie der spoorwe-
gen werd door verschillende leden besproken. Daarbij wer-
den alle in den laatsten tijd gebleken tekortkomingen in
herinnering gebracht en door velen tot de conclusie geko-
men, dat de maatschappijen in het vervullen van de taak,
die zij op zich hadden genomen, geheel tekortschoten.

Het werd dan ook door velen betreurd, dat de nieuwe
regeling juist tegen den winter was in werking getreden
en de Raad van Toezicht niet tijdig was gereorganiseerd.
Men had, zoo meenden zij, de moeilijkheden aan een
overgangstijdsperk verbonden, niet juist bij voorkeur in het
najaar moeten laten vallen, doch der maatschappijen eenen
bekwamen tijd van voorbereiding moeten geven. Daartegen-
over werd het gevoelen geuit dat, ware de Rhijnspoor-
wegmaatschappij in werking gebleven, de toestand waar-
over men klaagt, wellicht nog erger zoude zijn geweest
en ten sterkste betwijfeld of het ook zelfs in de toekomst
wel mogelijk zoude blijken te voorzien in eene op eens
opkomende tijdelijke vertienvoudigde vervoer-aanvraag.

Enige leden wilden er echter op gewezen hebben, dat
in tegenstelling met de klacht over algemeen wan-
beheer, er althans voor de veiligheid van het verkeer zeer
goed was gezorgd. Daartegen werd echter door anderen
opgemerkt, dat als ook de veiligheid nog te wenschen
had overgelaten, dan inderdaad de toestand geheel onhou-
baar zoude geweest zijn.

Wilde men van andere zijde ook wel verzachtende om-
standigheden laten gelden, dan nog konden deze niet de
algemeene verwarring rechtvaardigen, die zich voordeed.
Immers, de onverwachte, vroeg ingevallen, strenge win-
ter mocht oorzaak zijn van een abnormaal grooten
aandrang van goederenvervoer, op het personenvervoer
had hij geen invloed, en, indien nog, dan eerder in den

11de VERGADERING. — 16 FEBRUARI 1891.

zin van vermindering. Toch liet ook dat vervoer veel te wenschen over en rees dan ook de vraag of de vrees niet gewettigd was, dat de maatschappijen om de voordeelen aan het goederenvervoer verbonden de belangen van het reizend publiek achter stelden. Ernstig meende men den Minister te moeten uitnoodigen voor de belangen van het reizend publiek met alle hem ten dienste staande middelen op te komen.

§ 2. In eene afdeeling werd er op aangedrongen, dat bij de benoeming van leden van den Raad van Toezicht algemeene kennis van de eischen van een geregeld spoorwegverkeer op den voorgrond zoude staan.

§ 3. Ten vorigen jare bij de behandeling der begrooting (*Handelingen* 1890/91 Vergadering Eerste Kamer van 30 Januari 1891 pag. 303) werd door den Minister het gunstig vooruitzicht geopend, dat hier en daar op stopplaatsen reisbiljetten zouden worden uitgegeven in dier voege, dat alsdan de vracht niet zal gerekend worden van af het voorafgaande station. Intusschen zijn er thans nog stopplaatsen, waar acht tot negen duizend kaarten worden uitgegeven, en met name te Middelstum, waar aan bovenbedoeld gunstig vooruitzicht geen gevolg is gegeven. Terwijl de aandacht van den Minister hierop werd gevestigd, meende men de behartiging van deze aangelegenheid nog te meer bij hem te moeten aanbevelen.

§ 4. In eene afdeeling wenschte men zijne erkentelijkheid te betuigen, dat de Minister subsidie had toegezegd voor een spoorweg van Sittard naar Kerkrade, waarvoor concessie is aangevraagd. Men hoopte dat dit subsidie nu ook spoedig zoude verleend worden, omdat dit in verband staat met den spoorweg van Sittard over Echten Weert-Eindhoven, waardoor een kortere weg naar Zuid-Duitschland zal worden verkregen. Eerst na het definitief verleen van het toegezegd subsidie zal de uitvoering van de zaak kunnen worden ter hand genomen.

§ 5. In hoeverre, zoo werd, met het oog op de jongste gebeurtenissen, gevraagd, is de Regeering bereid eene rechtstreeksche spoorwegverbinding aan te leggen van Amsterdam naar IJmuiden? Door dien aanleg zouden de belangen van den handel zeer gebaat worden.

IIIde AFDEELING.

Handel en Nijverheid.

F. Landbouw.

Art. 158. Verslagen, enz. Sommige leden meenden, dat men bij het Landbouwverslag te veel in bijzonderheden afdaalt en dientengevolge opgaven werden verkregen, die in menig opzicht onbetrouwbaar moesten heeten.

IVde AFDEELING.

Posterijen.

In eene afdeeling maakte de Zondagsrust bij de posterijen en bij de telegraphie een onderwerp van bespreking uit.

Het streven om aan de ambtenaren en verdere geëmployeerden van deze takken van dienst eenen rustdag te verschaffen werd gewaardeerd, maar men wenschte er tegen op te komen, wanneer dat streven zóó ver ging, dat het publiek belang ernstig nadeel daardoor ondervond. In belangrijke gemeenten ten platten lande toch geschiedt slechts éénmaal, en wel 's morgens, de uitgifte van brieven, en, opvallend is het, meestal op het uur, dat in den regel voor de godsdienstoefeningen is bestemd.

Ook is de gelegenheid tot telegraphieeren in vele plaatsen des Zondags gedurende slechts één uur opengesteld, wat inderdaad eene overdreven beperking moet genoemd worden.

C. Telegraafdienst.

In het bedrag der traktementen der ambtenaren bij den telegraafdienst is, ja, verbetering gebracht, aldus werd in eene afdeeling opgemerkt, maar met loomer tred dan bij de posterijen. Deze min of meer stiefmoederlijke behandeling der telegraphie heeft, zoo sprak men, misschien haren oorsprong daarin, dat een ambtenaar ter posterij meer voortdurend bezig moet zijn, maar daartegenover staat, dat de ambtenaar der telegraphie steeds rustig en kalm moet zijn, omdat bij gebreke hiervan groote dwalingen ten nadeele van het publiek kunnen geboren worden. Om deze redenen wenschten de leden, die deze beschouwing hielden, beide rubrieken van ambtenaren op één lijn gesteld te zien.

Hun werd echter geantwoord, dat eventuele dwalingen toch niet vermeden worden door hooger salaris, en dat de drukte van werkzaamheden bij telegraphie en posterij niet op eene lijn mag gesteld worden.

Vastgesteld den 5den Februari 1891.

VAN NISPEN TOT PANNERDEN.

VLIELANDER HEIN.

PRINS.

MULLER.

MELVIL VAN LYNDEN.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk IX der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1891.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 1. Indien het particulier initiatief zich aangordt tot de taak om het Noordzeekanaal in geval van vorst zoo veel mogelijk bevaarbaar te houden en de betrokken besturen daarbij hulp verleen, dan zal een zoo nuttig ondernemen, indien voldoende waarborgen aanwezig zijn, dat het doel zal worden bereikt, zeer zeker op den steun der Regeering, en, naar zij vertrouwt, ook op dien der Vertegenwoordiging kunnen rekenen.

§ 2. Waar de keuze van de verzekeringmaatschappij, ten einde van de zijde der Regeering elk denkbeeld van bevoorrechtiging uit te sluiten, aan den aannemer wordt overgelaten, behoort ook de aansprakelijkheid voor de nakoming der verplichtingen tegenover de werklieden bij den aannemer te blijven.

Van het a priori aannemen van schuld bij den aannemer voor eenig ongeluk, op het werk voorgevallen, is hierbij geen sprake; de bedoelde aansprakelijkheid maakt eenvoudig deel uit van de risico der aanneming, welke de aannemer zooveel mogelijk kan verminderen door de keuze van eene solide Maatschappij.

Intusschen wenscht de ondergeteekende nog in overweging te nemen, bij wijze van proef, het aan den aannemer facultatief te stellen om, hetzij de verzekering te doen bij eene Maatschappij te zijner keuze, hetzij de verplichting tot uitkeering der schadeloosstellingen, naar de door de Regeering te stellen regelen, zelf op zich te nemen. In het laatste geval met aanvaarding der onvermijdelijk daaraan verbonden kosten.

§ 3. Gelijk reeds in antwoord op het Voorloopig Ver-